

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

PARTICIPAČNÍ AKČNÍ VÝZKUM

ZKUŠENOSTI PRACOVNÍKŮ ORGANIZAČNÍ JEDNOTKY HELPALE OBČANSKÉHO
SDRUŽENÍ VZÁJEMNÉ SOUŽITÍ Z REALIZACE PARTICIPAČNÍHO AKČNÍHO VÝZKUMU

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Obsah

Úvod	str. 3
1. Participační akční výzkum	str. 4
2. Zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu v lokalitě Hrušov	str. 7
2.1. První pokusy participačního akčního výzkumu - jeho zaměření	str. 7
2.2. Sestavení skupiny	str. 8
2.3. Sestavení dotazníku	str. 9
2.4. Dotazníky	str. 10
2.5. Zpracování výstupů	str. 13
2.6. Práce s výstupy	str. 16
2.7. Další práce	str. 17
3. Zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu v lokalitě Liščina	str. 18
3.1. První pokusy participačního akčního výzkumu – jeho zaměření	str. 18
3.2. Sestavení skupiny	str. 18
3.3. Sestavení dotazníku	str. 19
3.4. Dotazníky	str. 20
3.5. Zpracování výstupů	str. 26
3.6. Práce s výstupy	str. 27
3.7. Další práce	str. 27
4. Zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu v lokalitě Zárubek	str. 29
4.1. První pokusy participačního akčního výzkumu – jeho zaměření	str. 29
4.2. Sestavení skupiny	str. 30
4.3. Sestavení tematických okruhů otázek k řízeným rozhovorům	str. 31
4.4. Tématické otázky pro jednotlivé kazuistiky domů	str. 33
4.5. Zpracování výstupů	str. 34
4.6. Práce s výstupy	str. 36
4.7. Další práce	str. 37
5. Shrnutí	str. 43

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Úvod

Materiál, který se Vám dostává do rukou, je společným dílem sociálních pracovníků organizační jednotky Helpale občanského sdružení Vzájemné soužití a Alice Gojové – konzultantky, která nás realizací této aktivity v rámci projektu Dialogem ke změně, CZ.1.04/3.2.01/19.0018 podpořeného z ESF z programu OP LZZ a státního rozpočtu České republiky, provázela.

K vydání tohoto materiálu nás vedla myšlenka sepsat naše zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu, které by mohly být podporou při další realizaci této aktivity nejen v naší organizaci, ale i jinde.

Občanské sdružení Vzájemné soužití je nestátní nezisková organizace, která vznikla v roce 1997 jako reakce na bezprostřední důsledky rozsáhlých povodní, které katastrofálně zasáhly mimo jiné i ostravskou městskou část Hrušov. Postiženým obyvatelům bylo tenkrát poskytnuto náhradní bydlení v UNIMO buňkách na Liščině. Situace mezi obyvateli Liščiny a novými nájemníky, převážně z řad Romů, byla značně napjatá. Počáteční aktivity sdružení proto směřovaly ke zmírňování tohoto napětí. A zde datujeme počátky komunitní práce v sociálně vyloučených lokalitách v našem sdružení. V roce 1998 získalo sdružení právní subjektivitu a činnost byla rozšířena také o volnočasové aktivity pro děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit, jejich vzdělávání, prevenci sociálně rizikových jevů. Mnoho z našich aktivit směřujeme ke komunitní práci, k práci v komunitě, k posilování potenciálu dané komunity, ke spolupráci s obyvateli lokalit, v nichž působíme.

V období července 2009 – června 2012 realizujeme projekt Dialogem ke změně. V rámci tohoto projektu je jednou z klíčových aktivit také participační akční výzkum. Co to je? Jak se provádí? K čemu je to dobré? Na tyto a další otázky se snažíme odpovědět dále. Také chceme popsat své zkušenosti, neboť i my jsme na začátku realizace projektu byli v této oblasti nepopsaným listem.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1. Participační akční výzkum

Co je to participační akční výzkum? O odpověď na tuto otázku jsme požádali naši konzultantku Alici Gojovou, která nám poskytla následující materiál do této kapitoly.

Participační akční výzkum vychází z přesvědčení, že výzkum by měl zahrnovat úsilí o změnu, která má dopad život „zkoumaných“. Skrze výzkum by lidé měli dostávat možnost ovlivnit svůj život. (Creswell, 2007) Měl by být prováděn s lidmi, ne „o lidech“ a usilovat o změnu založenou na poznání, nabízet přístup „spoluvytváření“ znalostí. (Ledwith, 2011)

V participačním akčním výzkumu můžeme identifikovat dva směry. První vychází z britské tradice, která ho vnímá jako výzkum orientovaný na zlepšování praxe, zaměřený na sebereflexi účastníků sociálních situací. Druhý ho chápe jako systematický sběr informací, které mají přinést sociální změnu. Tento směr je spojen s tradicí komunitní práce. (Smith, 2007; Ledwith, 2011)

V rámci paradigmatu participačního akčního výzkumu je výzkumník chápán jako prostředek pro znevýhodněné skupiny, aby „mohli efektivně jednat ve vlastním zájmu“. (Babbie, 2005: 309) Jedná se o metodu výzkumu, ve které je pozitivní sociální změna hlavním cílem. (Seymour-Rolls, Hughes, 2009)

Participační akční výzkum tedy umožňuje lidem zkoumat jejich problémy, analyzovat je a přicházet s řešením. Vychází z myšlenky, že funkce výzkumu není jen přinášet informace, ale je také nástrojem vzdělávání, mobilizace uvědomění, aktivizace a jednání. (Aimers, 1999; Babbie, 2005) Obyvatelé nejsou jen objektem výzkumu, ale také jeho subjektem – připravují výzkum, sbírají informace a používají výsledky výzkumu ke zlepšování své situace. Mezi hlavní principy participačního akčního výzkumu patří participace a spolupráce, zplnomocnění, znalost a sociální změna. (Seymour-Rolls, Hughes, 2009). Lidé sami definují svoje problémy a podílí se na designu výzkumu, který jim umožní

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

realizovat jejich cíle. (Babbie, 2005) Výzkumník a zkoumaní jsou spolupracovníci. (Punch, 2005) Pokud se lidé sami chápou „jako výzkumníci, automaticky znovu získávají moc nad věděním“. (Babbie, 2005: 310)

Cykly participačního akčního výzkumu

Akční výzkum je vnímán jako spirála aktivit: plánování, konání, pozorování, reflexe, které se opakují (Aimers, 1999; Stringer, 2007)

Změny dosažené realizací plánu (plánu sociální změny) jsou pozorovány a zaznamenávány pomocí výzkumných nástrojů, pak jsou reflektovány a na základě reflexe je vytvářen další plán.

Základem je společný cíl, který by měl vzniknout na základě diskuse a reflexe. (Seymour-Rolls, Hughes, 2009)

Komunitně orientovaný participační akční výzkum

Stringer (2007: 10) uvádí specifický typ akčního výzkumu, který označuje jako komunitně orientovaný akční výzkum, pro který je typické „zapojení subjektů jako rovnocenných a plnoprávných účastníků výzkumného procesu“.

Vychází z předpokladu, že ti, kdo jsou ovlivněni problémem, by měli být zapojeni do výzkumného procesu a společně s výzkumníkem pracovat na zlepšení své situace. (Stringer, 2007)

Kroky při použití participačního akčního výzkumu v komunitně orientovaných výzkumných projektech (Aimers, 1999):

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

A. Rozvoj základů pro participaci

1. Ustanovení pracovní skupiny.
2. Koordinátor výzkumu.
3. Další potenciální členové skupiny.
4. Role a zodpovědnosti členů.
5. Projekt – včetně časového plánu a finančního rozpočtu.

B. Sběr dat a analýza

1. Sběr informací.
2. Identifikace dalších informací, které nás zajímají.
3. Analýza dat a informování (tak, aby všichni rozuměli).

C. Akce a evaluace

1. Plánování a akce na základě analýzy.
2. Monitorování a evaluace akce.
3. Úprava akce.
4. Závěry, doporučení.

Použitá literatura:

Aimers, J. Using Participatory Action Research in a Local Government Setting in Hughes. Action Research Electronic Reader /online/ The University of Sydney.
<http://www.behs.cchs.usyd.edu.au/arow/reader/aimers.htm> , staženo 6.10.2009

Babbie, E. The Basics of Social Research. 3rd edition. Thomson/ Wadsworth, 2005.

Creswell, J. W. Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. Sage Publications: London, 2007.

Ledwith, M. Community development. A critical approach. Bristol: The Policy Press, 2011.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Punch, K. P. Introduction to social research. London: Sage, 2005.

Seymour-Rolls, K.; Hughes, I. Participatory Action Research: Getting the Job Done.
<http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arr/arow/rseymour.html>, staženo 6.10.2009

Smith, M. K. Action research. 2007 <http://www.infed.org/research/b-actres.htm>, staženo 15.2.2012

Stringer, E. T. Action research. London: Sage Publications, 2007

2. Zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu v lokalitě Hrušov

2.1. První pokusy participačního akčního výzkumu – jeho zaměření

Na počátku realizace této aktivity ve 2. polovině roku 2009 bylo naplánováno, že participační akční výzkum bude koncipován kvantitativně prostřednictvím dotazníků vyplňovaných při rozhovoru zástupce komunity nebo pracovníka realizačního týmu projektu, který rozhovor bude uskutečňovat společně se zástupci lokality. Proto se hledali a vytipovali vhodní zástupci z lokality, kteří by se do participačního akčního výzkumu chtěli zapojit. Zapojení takového člověka bylo možné i v režimu vykonávání dobrovolnické služby. Rovněž se vytvářel záznamový arch dotazníku, který obsahoval otázky. Tento arch byl využit pro záznam rozhovorů, udržení struktury rozhovoru a vyhodnocení. Důležité bylo, aby obsahu záznamového archu obyvatelé rozuměli a aby ho zvládli vyplňovat i zástupce lokality, který by se měl na participačním akčním výzkumu podílet.

Původně jsme chtěli dotazování v této lokalitě zaměřit na spokojenost se službami o. s. Vzájemné soužití a na zjištění potřeb obyvatel „zadního“ Hrušova (ul. Riegrova, Pod Haldama, popř. Verdiho).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Zjištěné informace jsme chtěli využít pro zkvalitnění lokality a služeb, které zde naše sdružení poskytuje.

Bohužel se však nepodařilo zapojit žádného místního obyvatele, který by se do realizace participačního akčního výzkumu zapojil – nikdo z oslovených obyvatel neměl zájem se zapojit, nešlo využít dobrovolníků v režimu výkonu dobrovolnické služby, protože se dotazování odmítli účastnit nebo by dotazování dle vlastních slov nezvládli.

2.2. Sestavení skupiny

Obyvatelé byli neustále oslovováni k zapojení se v roli tazatele do participačního akčního výzkumu. Vzhledem k tomu, že ve sdružení bylo umožněno vykonávat dobrovolnickou službu, byl i výběr dobrovolníků realizován s ohledem na ochotu a schopnosti k zapojení se do realizace participačního akčního výzkumu. Při výběru dobrovolníků bylo rozhodnuto dát přednost těm, kteří by se do participačního akčního výzkumu byli ochotni zapojit. Povedlo se namotivovat dva dobrovolníky, aby se do dotazování zapojili, ale bohužel jeden byl sankčně vyřazen z evidence Úřadu práce, druhý si našel zaměstnání a ve svém volném čase tuto aktivitu dělat odmítli.

Někteří zájemci o dobrovolnickou službu uvedli, že pokud by toto měli dělat, nebudou ve sdružení dobrovolnické hodiny odpracovávat. Jako důvod uváděli, že toto není „u nich“ zvykem, aby obcházeli sousedy a ptali se na takové otázky, že nejsou „GADŽO(I)“, aby toto dělali, že mají strach, že je někdo pošle „někam“, popř. že nemají v lokalitě s dalšími obyvateli dobré vztahy, a že k nim nechťejí docházet. Někteří se necítili na tuto činnost, říkali, že by to nezvládli, že na to nemají čas. V lokalitě Riegrova v Hrušově se tedy nepodařilo najít žádného místního obyvatele, který by se do realizace participačního akčního výzkumu v roli tazatele zapojil. Proto bylo rozhodnuto, že první dotazníky začne vyplňovat sociální pracovník, který zde působí a postupně se pokusí namotivovat někoho z místních, aby dotazování prováděl s ním. V lokalitě se ani neobjevilo téma, na které by mohl být

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

participační akční výzkum zaměřený. Stále se tedy v realizačním týmu hledaly možnosti, jak pokračovat, jak participaci akční výzkum zaměřit.

Vzhledem k tomu, že aktivity projektu se netýkaly jen lokality Hrušov, tak jsme zvažovali realizovat participaci akční výzkum v jiné lokalitě, kde byly realizovány projektové aktivity (lokalita Radvanice – Lipina, lokalita Pláničkova na Hrušově). V obou případech se však musel přepracovat dotazník.

Vzhledem k tomu, že se plánovalo přestěhování našich aktivit do lokality Pláničkova na Hrušově z důvodu prostorů pro zázemí pracovníků realizujících projektové aktivity, bylo nakonec rozhodnuto o přepracování dotazníku zaměřeného na služby a aktivity potřebné v této lokalitě a na potřeby obyvatel obecněji. Ve spolupráci s pracovníky Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež byl vypracován dotazník zaměřený na děti a mládež a na možnost ovlivnění podoby chodu Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež v lokalitě Pláničkova, které se plánovalo od počátku roku 2011 otevřít v této oblasti. Později se dotazník přepracoval i pro dospělé obyvatele a zjišťování jejich potřeb.

Realizovat zvolený participaci akční výzkum bez podpory a pomoci místních obyvatel v roli tazatelů bylo velmi časově náročné, přesto se prvotní dotazování uskutečnilo a nadále se v něm pokračuje. Postupně jsou zapojováni místní obyvatelé.

2.3. Sestavení dotazníků

Dotazníky byly vždy připraveny ke každé lokalitě – Riegrova, Pláničkova, Radvanice. Dotazníky pro děti a mládež, ale i pro dospělé byly zaměřené na aktivity v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež v lokalitě Hrušov a na práci a spokojenost s terénními pracovníky. Dotazník byl vytvořen ve spolupráci s pracovníky Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Hrušov, z nichž mnozí sami bydlí v lokalitě. Tímto způsobem došlo k prvotnímu zapojení místních obyvatel. Dotazník byl vytvořen tak, aby jeho výstupy byly pro realizované aktivity a sociální služby přínosem. Tím, že v lokalitě Hrušov bylo těžké zapojit místní a hledaly se také jiné možnosti realizace participaci akčního výzkumu (např. jiná

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

lokalita), byly vytvořeny 3 verze dotazníků, z nichž verze pro lokalitu Pláničkova byla nakonec realizována.

2.4. Dotazníky

Vzor dotazníku pro lokalitu Pláničkova

Vážení obyvatelé,

chtěli bychom Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku prostřednictvím rozhovoru s našimi dobrovolníky a pracovníky o. s. Vzájemné soužití.

Tento dotazník slouží pro zjištění Vašich názorů a Vaší spokojenosti s prací o. s. Vzájemné soužití a zjištění Vašich dalších potřeb. Cílem rozhovoru je zjistit informace, jak zlepšit naše služby.

Tento rozhovor je anonymní. Jeho výsledky budou prezentovány v komunitních listech, na schůzkách obyvatel, na nástěnkách v NZDM, popř. na internetových stránkách našeho sdružení.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

2. Jaký je Váš věk?

- 16 – 18 let
- 18 – 60 let
- nad 60 let

3. Máte děti ve věku? (pokud ano, uveďte kolik)

	0 – 6 let	6-15	15-18	18-26
Ano				
Ne				

4. Jak dlouho v lokalitě žijete?

- méně než rok
- 1 rok – 5 let
- 5 – 10 let
- 10 – 20 let
- 20 a více let

5. Je o. s. Vzájemné soužití v lokalitě potřebné? (označte jako ve škole)

1 2 3 4 5

V čem je pro Vás potřebné?

Proč podle Vás není potřebné?

6. Jaké služby o. s. Vzájemné soužití využíváte a jak jste s nimi spokojeni? (označte jako ve škole)

Terénní programy (pracovníci, kteří do lokality docházejí – Martina, Irena)	1	2	3	4	5	nevyžívám

NZDM – KC Hrušov (centrum)	1	2	3	4	5	nevyužívám
NZDM – KC Liščina	1	2	3	4	5	nevyužívám
Hnízdo (pracovníci, kteří Vám pomáhají s návratem dětí z domovů nebo se snaží o zabránění jejich odebrání do dětských domovů)	1	2	3	4	5	nevyužívám
Pomocná ruka (policejní asistence)	1	2	3	4	5	nevyužívám
Pracovní branka (pomoc s hledáním zaměstnání)	1	2	3	4	5	nevyužívám
Sociálně-právní poradna (kancelář u úřadu práce a vedle kanceláře Kumara)	1	2	3	4	5	nevyužívám

7. Jaké problémy prostřednictvím nich řešíte?

8. Jsou ještě nějaké služby nebo aktivity, které by měly podle Vás být v lokalitě?

9. Co byste chtěli, aby zaměstnanci o. s Vzájemné soužití ještě pro Vás dělali?

10. Co byste chtěli v lokalitě změnit? Co byste chtěli v lokalitě nového?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

11. Jak vy sám/sama s tím můžete pomoci? (Co byste Vy sám/sama pro to mohl udělat?)

12. Chtěli byste ve vašem domě popř. v jeho okolí NZDM?

Děkujeme, že jste se tohoto rozhovoru zúčastnili a za čas, který jste nám věnovali.

2.5. Zpracování výstupů

V rámci spolupráce s pracovníky Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM Hrušov) bylo domluveno, že některé dotazníky vyplní s dětmi oni. Vyplňovali dotazníky stěmi dětmi, které navštěvovaly nízkoprahové centrum na ul. Divišova. Ostatní dotazníky byly vyplňovány s dětmi v lokalitě terénními pracovníky.

V lokalitě bylo pracovníci osloveno jedno dítě, zda vyplní dotazník kvůli otevření centra, dítě souhlasilo a po vyplnění okamžitě přivedlo dva další kamarády z ulice. Tím došlo k tomu, že dítě se zapojilo do procesu participačního akčního výzkumu a našlo další respondenty na vyplnění dotazníků. Vyplňování dalších dotazníků probíhalo na základě oslovení pracovníka dětmi a mládeží s tím, že se také chtějí vyjádřit k otevření nízkoprahového centra.

Dotazníky zaměřené na děti a mládež byly přepracovány pro dospělé obyvatele. Bohužel do jejich vyplňování se nám nepodařilo zapojit místní do role tazatele a zajišťovatele údajů (byli pouze respondenty, nikoli tazateli na rozdíl od dětí a mládeže).

V prvním dotazování mezi dětmi a mládeží bylo vyplněno 21 dotazníků. Věkové rozvrstvení respondentů bylo rovnoměrné (7 dětí ve věkové skupině 6 – 10 let, 8 dětí ve skupině 11- 15 let a 6 dětí spadalo do skupiny 16 – 25 let). Více než polovina z dotázaných bydlela přímo na ulici Pláničkova, tedy v těsné blízkosti předpokládaného umístění NZDM Hrušov.

Převážná většina z dotázaných z řad dětí a mládeže (18 z 21) by chtělo NZDM Hrušov v místě bydliště. Další dotazy se zaměřovaly na to, jaké činnosti by měly v NZDM Hrušov být. Toto dotazování bylo rozděleno do pěti skupin – Sport – Kroužky – Doučování – Výlety a Jiné přání a zájmy. Výstupy pak byly předány zaměstnancům Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, kteří je využívali při plánování svých aktivit.

Většina dotázaných se vyjádřila k oblasti sportu následovně – chtěli, aby v NZDM Hrušov fungoval fotbalový tým, byl zde pingpongový kroužek, pořádaly se výlety na kolech. Ohledně náplně dalších činností by v centru neměly chybět následující aktivity: taneční kroužek (13 dotázaných), plavecký kroužek (7 dotázaných), počítačový kroužek (6 dotázaných), pěvecký kroužek (6 dotázaných), posilovna (4 dotázání), hra na hudební nástroje, aerobik (vždy 2 dotázání), vaření, divadlo, zumba (vždy 1 dotázaný). V případě doučování měly děti a mládež zájem nejen o doučování školních předmětů, ale objevilo se zde např. přání učit se španělský jazyk (1 dotázaný) a romštinu (4 dotázání). Ze školních předmětů mají dotázání zájem o doučování jazyků – němčina, angličtina, dále o psaní, čtení, matematiku a český jazyk. Asi třetina dotázaných doučování nechce vůbec.

Další zájem byl o výlety. Dotázání měli největší zájem o návštěvy Aquaparku, ZOO a o tábory (vždy 6 dotázaných). Dále se zde objevilo přání vyjet do Evropy např. do Amsterdamu či někde daleko (6 dotázaných), dále zda byly uvedeny návrhy jako výlet na hory (např. Čeladná, Jeseníky, Lysá Hora, návštěva Dinoparku, kina, Hornického či jiného muzea, hradu a výlet do Prahy).

Jiná přání a zájmy: O tyto přání projevil zájem jeden až dva z dotázaných. Děti a mládež si přejí mít v NZDM ještě kulečnický, diskotékové světla, diskotéky, stolní hry, kočárky pro panenky, televizi, playstation, stolní fotbalík, kroje, kreslení. Dále zde padly návrhy na hřiště, houpačky, pískoviště, a balet.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Na otázku, jak by se centrum mohlo jmenovat padly tyto návrhy – Muglinov, Tygří centrum, Centrum Hrušov, Komunitní centrum pro mládež, „Bokule Muja“ , Hrušov, Cigánské centrum, Cikne Čhave, Addidas, Kmota a Centrum Roma.

Na dotaz ohledně provozní doby, která by jim nejlépe vyhovovala, nejčastější odpověď byla, že by centrum mělo být otevřeno od 13.00 do 18.00. Sedm dotázaných chce otevřeno centrum dříve, nejdříve však byl uveden čas od 10:00 a sedm dotázaných chce, aby bylo otevřeno déle, a to převážně do 20:00. Ohledně dotazu na to, jak často by chtěli NZDM Hrušov navštěvovat, většina dotázaných uvedla, že by ho navštěvovala každý den.

Další dotazování proběhlo s dospělými obyvateli lokality a jeho téma se týkalo zájmu dospělých o provoz NZDM Hrušov v jejich bydlišti a o poskytování terénních programů v lokalitě.

Bylo vyplněno 12 dotazníků. Dotazníky byly vyplňovány při aktualizaci sociální mapy a pouze s obyvateli ulice Pláničkova.

Převážná většina z dotázaných z řad dospělých (8 z 12) by chtělo NZDM v místě bydliště. Čtyři dotázaní NZDM v místě bydliště nechtějí.

Dospělí se obávají zvýšeného počtu dětí a mládeže okolo domu, proto se chtějí, aby centrum bylo jen pro děti a mládež z okolí, ne pro děti ze zadního Hrušova. Dalším důvodem bylo, že obyvatelé by spíše chtěli jako centrum samotný objekt podobně jako na Liščině.

Dospělí byli dále dotazováni na to, jaké činnosti by měly v NZDM být. Toto dotazování bylo rozděleno stejně jako u dětí do pěti skupin – Sport – Kroužky – Doučování – Výlety a Jiné přání a zájmy.

Dospělí nejčastěji uváděli, že je třeba, aby se dětem někdo věnoval, aby je činnosti bavily a přání dětí, někteří uvedli i vhodné aktivity pro jejich děti, jiní nás odkázali přímo na děti.

Ze sportu byl největší zájem o fotbal (4 dotázaných), poté bylo ještě zmíněno kolo, volejbal a tenis. Dospělí uvedli, že by měli v NZDM být tyto kroužky: pěvecký kroužek (6 dotázaných), taneční kroužek (7 dotázaných), výtvarný kroužek (5 dotázaných), hra na hudební nástroje (2 dotázaní), plavecký kroužek (1 dotázaný). Ohledně doučování uváděli, že jejich děti potřebují doučování matematiky,

čtení (4 dospělí), angličtiny, psaní, prvouky, českého jazyka (vždy 2 dospělí). V části výlety měli dotázaní největší zájem, aby jejich děti navštívili Aquapark popř. koupaliště a jezdily na tábory (vždy 7 dotázaných), dále ZOO (5 dotázaných), dále uvedli, že by bylo dobré, aby děti chodily na jednodenní výlety – např. na Landek, do Dinoparku, na Slovensko, do Prahy, do divadla, do kina, na hrad, do muzea či jeli na Štramberk. V možnosti jiná přání a zájmy čtyři dospělí uvedli, že by měly být v NZDM pro děti počítače. V možnosti vyjádřit se k provozní době byla nejčastější odpověď, že by centrum mělo být otevřeno od 13.00 do 19.00. Někteří obyvatelé uváděli dokonce 18:00 kvůli klidu v domě. Dále dospělí uváděli, že centrum by mělo být v provozu do Pondělí do Pátku.

Kancelář terénních pracovníků je u dotázaných obyvatel velice žádána, všech 12 dotázaných odpovědělo, že mají zájem o to, aby věděli, kdy zde pracovníky zastihnou, a mohli s nimi řešit své problémy v určitou dobu a ne čekat a vyhlížet je v lokalitě. Návrhy na provoz kanceláře byly různé – např. 3 x týdně (3 dotázaní), každý den (3 dotázaní), úřední dny – 2 x týdně (3 dotázaní), je to jedno (3 dotázaní). Na čase se dospělí shodují, pracovníci by měli být v kanceláři 2 hodiny dopoledne (10:00 – 12:00) a dvě hodiny odpoledne, popř. 13:00-14:00.

Více než polovina dotázaných si myslí, že je třeba také pořádat akce pro dospělé - sami navrhli tyto akce: vystoupení dětí (1 dotázaný), fotbalový turnaj (1 dotázaný), opékání párků (3 dotázaní), den Romů (3 dotázaní), schůzky obyvatel (2 dotázaní), den proti drogám (1 dotázaný). Zájem a návrhy dospělých jak se mohou na činnosti NZDM a jiných akcích podílet: dospělí si myslí, že by mohli pomoci při organizaci akcí, nebo s doprovodem na výlety, což by bylo pro některé i dobré, protože mají i menší děti anebo se je bojí pustit samotné (vždy 5 dotázaných). Jeden dotázaný uvedl, že by mohl pomáhat v rámci dobrovolnické služby.

2.6. Práce s výstupy

Po provedení obou dotazování byly srovnány výstupy dětí a mládeže s výstupy dotazování dospělých. Výstupy se mnohdy shodovaly. Výsledky tohoto participačního akčního výzkumu byly předány vedení NZDM, aby věděli, co si obyvatelé přejí v NZDM mít, na čem by se chtěli podílet. Při realizaci akce

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Stop drogám byli do organizace zapojeni 3 obyvatelé, aktivity s dětmi jsou uzpůsobeny přáním dětí a mládeže, tzn. výsledkům z dotazování – děti a mládež tak ovlivnily podobu realizovaných aktivit. Ohledně fungování NZDM se uskutečnila schůzka obyvatel, na které byly společně dohodnuty pravidla fungování, provozní doba, doba zastížení pracovníků terénních programů apod.

2.7. Další práce

Možné výstupy z prvního dotazování začaly být realizovány v praxi. To, jaká je spokojenost s touto realizací, bylo obsahem dalšího dotazování, které proběhlo na začátku roku 2012 a i nadále probíhá (asi půl roku od prvního dotazování). Cílem druhého dotazování bylo zjistit, zda děti a mládež jsou s chodem NZDM spokojeni, jak vnímají obyvatelé, to že zde NZDM funguje, zda jim vyhovují úřední hodiny terénních pracovníků, zda jsou s jejich prací spokojeni a jak jsou spokojeni s tím, jak byly jejich podněty realizovány v praxi. Opět byly vytvořeny dva dotazníky pro děti a mládež a pro dospělé. Celkem bylo vyplněných 42 dotazníků.

Dotazníky byly vyplňovány ve spolupráci se zaměstnanci NZDM. Ti opět vyplňovali dotazníky s dětmi, které docházejí do NZDM na ul. Pláničkova. Pracovníci terénních programů, kteří participační akční výzkum realizovali v rámci projektu Dialogem ke změně, vyplňovali dotazníky s dospělými obyvateli lokality.

Došlo pak ke srovnání výstupů z prvního a druhého dotazování – dotazovaní byli spokojeni s otevírací dobou NZDM, kroužky, které by chtěli mít, mají (např. Zumbu, kadeřnický salón, aranžování apod.), padaly návrhy i na nové aktivity (např. PC, hudební kroužek, šití, kutil, fotbal apod.). Obecně převládá spokojenost s NZDM, ale padaly i důvody pro nespokojenost (např. malé prostory, nadávání dětí navzájem apod.). Při zpracovávání výstupů z dotazování dospělých vyplynula spokojenost s provozem NZDM, podnětem byly akce pro děti – např. různé výlety, letní tábory, akce i pro dospělé. Spokojenost také panovala s úředními hodinami, kdy jsou pracovníci terénních programů v lokalitě

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

k zastižení v zázemí. Jako přínosné vidí to, že zde mají pracovníky, kteří jim pomáhají řešit jejich problémy.

3. Zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu v lokalitě Liščina

3.1. První pokusy participačního akčního výzkumu – jeho zaměření

Prvním úkolem na počátku realizace participačního akčního výzkumu bylo zjistit přání lokality, zvážit téma, kterým se výzkum bude zabývat a vytvořit skupinu, která se bude na výzkumu podílet.

Z rozhovorů s obyvateli lokality a po diskuzi s pracovníky komunitního centra se sociální pracovnice a terénní asistentka rozhodly zaměřit participační akční výzkum na zjištění spokojenosti obyvatel „dolní“ části Liščiny se službami o.s. Vzájemné soužití a na jejich potřeby, které by vedly ke zkvalitnění lokality na základě kvantitativního výzkumu.

Bylo rozhodnuto, že v lokalitě Liščina bude realizovaný kvantitativní výzkum formou dotazníků, které budou vyplňovány rozhovory. Rozhovory budou uskutečňovat sociální pracovnice Terénních programů a aktivní obyvatelé lokality, popřípadě pracovník komunitního centra.

3.2. Sestavení skupiny

Pro vytvoření pracovní skupiny byli osloveni aktivní obyvatelé ulic Sodná, Žalmanova a Orlovská, kteří se podílejí na komunitní práci v lokalitě. Obyvatelé měli nápady, co by se v lokalitě mohlo změnit např. trafika v lokalitě, automat na jízdenky, aerobic v NZDM, masáže, zlepšení pořádku v NZDM, zvýšení dozoru výchovy dětí. Všichni z oslovených se ale do procesu participačního akčního výzkumu z různých důvodů nechtěli zapojit (ženy nemají čas, protože se starají o děti a domácnost, muži

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

pracují, z obavy, že lidé by nechtěli sdělit své názory, necítí se na takovou činnost, nekomunikují a neschází se s ostatními lidmi). Do role tazatele jsme využili možnosti výkonu dobrovolnické služby – byla vybrána tazatelka z řad obyvatel lokality, která souhlasila podílet se na realizaci rozhovorů.

3. 3. Sestavení dotazníků

V období leden až březen 2010 se pracovalo na vytvoření záznamového archu, který obsahuje návodné otázky k rozhovorům. Důležité bylo, aby obsah záznamového archu byl srozumitelný jak pro tazající, tak pro odpovídající. V období května a června probíhalo seznámení se s obsahem záznamového archu a nácvik zkušebních rozhovorů dobrovolnice, která bude na Liščině participační akční výzkum realizovat. Při seznamování s obsahem rozhovorů byla dobrovolnice nadšená, protože ji vyplňování nebude dělat problémy a rozhovory s obyvateli ji budou bavit. První cvičné rozhovory probíhaly za přítomnosti dobrovolnice a sociální pracovnice. Poprvé sociální pracovnice rozhovor řídila sama, aby dobrovolnice viděla, jak má při rozhovoru postupovat. Další dva rozhovory si dobrovolnice řídila sama, ale za přítomnosti sociální pracovnice. Tyto rozhovory probíhaly formálně, dobrovolnice postupovala přesně podle otázek i s úvodem - představením účelu rozhovoru. Dobrovolnice dokázala vždy otázku vysvětlit, když respondent nedokázal odpovědět. Dobrovolnice měla zpočátku problémy s tím, že obyvatelé nechtějí rozhovory poskytnout, a to z důvodů, že by jejich informace byly zneužity nebo protože takové rozhovory nemají smysl. S dobrovolnicí bylo dohodnuto, že rozhovory bude provádět pouze s těmi, kteří budou mít zájem.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

3.4. Dotazníky

Dotazník pro obyvatele „horní“ Liščiny :

Vážení obyvatelé,

chtěli bychom Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku prostřednictvím rozhovoru s našimi dobrovolníky a pracovníky o. s. Vzájemné soužití.

Tento dotazník slouží pro zjištění Vašich názorů a Vaší spokojenosti s prací o. s. Vzájemné soužití a zjištění Vašich dalších potřeb. Zajímá nás, jak se Vám na Liščině žije, co by se mohlo zlepšit ve vašem okolí nebo v námi poskytovaných službách a aktivitách, jaké jsou vaše představy o naší pomoci Vám, o tom, jak by to mohlo ve vašem okolí podle Vašich představ vypadat.

Tento rozhovor je anonymní. S Vašimi názory, které uvedete v rozhovorech, budou dále pracovat pracovníci našeho sdružení tak, aby naše pomoc byla pro Vás co nejpřínosnější a abyste se cítili ve Vašem okolí příjemně. Na základě Vašich představ a podnětů vzešlých z rozhovorů budeme usilovat o změny v našich službách a aktivitách a o změny ve vašem okolí. Výsledky rozhovorů stejně jako návrhy na jejich realizaci budou prezentovány v komunitních listech, na schůzkách obyvatel, na nástěnkách v NZDM, popř. na internetových stránkách našeho sdružení

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

2. Jaký je Váš věk?

- 16 – 18 let
- 18 – 26 let
- 26 – 40 let
- 40 – 60 let
- nad 60 let

3. Máte děti ve věku? (pokud ano, udělejte křížek)

	0 – 6 let	6 - 10	10 - 15	15 - 18	18 - 26
Ano (kolik – uved'te počet)					
Ne					

4. Jak dlouho na Liščině žijete?

- méně než rok
- 1 rok – 5 let
- 5 – 10 let
- 10 – 20 let
- 20 a více let

5. Jak se Vám tady žije?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

6. Máte nějaké zkušenosti s činností o.s. Vzájemné soužití? (uved'te jaké)

7. Je podle Vás působení o. s. Vzájemné soužití v lokalitě potřebné? (označte jako ve škole)

1 2 3 4 5

V čem je pro Vás potřebné?

Proč podle Vás není potřebné?

8. Pokud využíváte služby o.s. Vzájemné soužití, prosím, zatrhněte jaké a oznámte, jak jste s nimi spokojeni? (označte jako ve škole)

Terénní programy (pracovníci, kteří jsou s Vámi ve styku – Lenka, Jolana)	1	2	3	4	5	nevyžívám
NZDM – KC Liščina (buňka)	1	2	3	4	5	nevyžívám
Hnízdo (pracovníci, kteří Vám pomáhají s návratem dětí z domovů nebo se snaží o zabránění jejich odebrání do dětských domovů)	1	2	3	4	5	nevyžívám
Pomocná ruka (policejní asistence)	1	2	3	4	5	nevyžívám
Pracovní branka (pomoc s hledáním zaměstnání)	1	2	3	4	5	nevyžívám
Sociálně-právní poradna (kancelář u úřadu práce a vedle kanceláře Kumara)	1	2	3	4	5	nevyžívám

Chcete některé své hodnocení komentovat?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

9. Jaké problémy prostřednictvím nich řešíte?

10. Jsou ještě nějaké služby nebo aktivity, které by měly podle Vás být v lokalitě?

11. Co byste chtěli, aby zaměstnanci o. s Vzájemné soužití ještě pro Vás dělali?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

12. Co byste chtěli v lokalitě změnit? Co byste chtěli v lokalitě nového?

13. Jak vy sám/sama s tím můžete pomoci? (Co byste Vy sám/sama pro to mohl udělat?)

A za jakých podmínek? (Co by k tomu bylo potřeba?)

Děkujeme, že jste se tohoto rozhovoru zúčastnili a za čas, který jste nám věnovali.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

3.5. Zpracování výstupů

V období ledna až dubna 2011 probíhalo zpracování a seznámení obyvatel a pracovníků Komunitního centra Liščina s výstupy z dotazníků. Obyvatelé byli seznámeni s výstupy na schůzkách obyvatel a prostřednictvím Komunitních listů (Komunitní listy jsou čtvrtletníky, které vydávají pracovníci Terénních programů za spolupráce pracovníků Komunitního centra a místních obyvatel. Tyto listy obsahují informace o tom, co se v lokalitě děje, informace, které by měli obyvatelé vědět nebo je mohly zajímat, ale i zábavnou stránku). Pracovníci Komunitního centra Liščina byli s výstupy seznámeni na společných schůzkách pracovníků Terénních programů a pracovníků Komunitního centra Liščina. Na základě výstupů z dotazníků byly plánovány další kroky-zapojení místních obyvatel do organizace akcí a aktivit pořádaných sdružením.

V listopadu 2010 se dobrovolnice se sociální pracovníci sešly, aby zhodnotily průběh a obsah rozhovorů s obyvateli. Dobrovolnice sdělila, že obyvatelé by se spíše chtěli zaměřit na komunitní centrum, protože kdyby v lokalitě takové zařízení nebylo, tak by se děti jen potulovaly, dělaly neplechy, a tím by se zvyšovala kriminalita. Dobrovolnice z informací od obyvatel usuzuje, že lidé jsou rádi za působení našeho sdružení v lokalitě. Lidé, kteří dobrovolnici znali, byli sdílní, naopak, kdo ji neznal, rozhovor odmítl. Rozhovory s obyvateli se uskutečňovaly v domácnosti obyvatel nebo v kanceláři komunitního centra. Někteří lidé byli otevření a nebáli se říct svůj názor a potřebu, co by chtěli, naopak někteří brali rozhovor jako povinnost a byl problém z nich dostat odpověď. V tomto případě to byli odpovědi „něco tam napište“.

Výstupy z prvních rozhovorů s obyvateli „dolní“ části Liščiny:

- rozhovory byly uskutečněny s 25 obyvateli „dolní“ části lokality Liščiny, většinou odpovídaly ženy.
- 92% dotázaných je se životem v lokalitě spokojených, ale s určitými výhradami
- 64% dotázaných navštěvuje NZDM KC Liščina a obrací se na pracovníky Terénních programů s žádostí o pomoc.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- o.s. Vzájemné soužití je potřebné zejména pro děti a mládež, které mohou trávit volný čas v prostorách NZDM KC Liščina, a také pro dospělé s tím, že jim pracovníci Terénních programů pomohou s řešením jejich problémů.

Na otázku, zda jsou ještě nějaké služby nebo aktivity, které podle obyvatel v lokalitě chybí nebo by je přivítali, dotázaní většinou odpovídali - více aktivit pro děti, aby se v lokalitě nepotulovaly, více sociálních pracovníků, aby pracovníci Pracovní branky a Hnízda docházeli do lokalit, víkendové akce pro děti a mládež – soutěže, hry, kulturní akce, výlety

- Na dotaz, jak by se sami obyvatelé mohli podílet na změnách v lokalitě, bylo odpovídáno, že by se mohly podílet na přípravě a organizaci komunitních akcí.

3.6. Práce s výstupy

Na základě výstupů z participačního akčního výzkumu začaly v lokalitě probíhat změny, které si obyvatelé sami přáli a do kterých se sami zapojili:

- místní se zapojili do organizace akcí pořádaných naším sdružením - Den Romů, Dětský den – obyvatelé se podíleli přípravách her pro děti a zajišťovali stánek s občerstvením.
- Pořádání akcí pro dospělé - společné posezení spojené s diskotékou, která se uskutečnila v komunitním centru.

3.7. Další práce

V červenci 2011 se aktualizovaly záznamové archy pro rozhovory, které připomínkovali pracovníci Komunitního centra Liščina. V srpnu probíhaly další rozhovory s obyvateli „dolní“ části Liščiny. Při druhém kole rozhovorů, které byly stejné jako předešlé, bylo zjištěno, že obyvatelé jsou v lokalitě

spokojeni a nechtějí žádné změny. Vzhledem k tomuto bylo dohodnuto, že na lidi nebudeme v současnosti naléhat a rozhovory na nějakou dobu ukončíme.

Vzhledem k zaměření komunitní práce – komunitního rozvoje také na „horní“ část Liščiny vyvstala potřeba obyvatel, aby se sdružení více zaměřilo na „horní“ část Liščiny (někteří lidé neví o službách a aktivitách sdružení, je velký počet lidí i z této části lokality, kteří potřebují pomoc). Proto bylo dohodnuto, že budou lidem předávány informační letáčky, budou pracovníky Terénních programů informováni o službách sdružení. Dalším krokem dohody s obyvateli bylo, že bude realizován participační akční výzkum zaměřený na zjištění zájmu obyvatel o služby a aktivity o.s. Vzájemné soužití, na to, co by v lokalitě chtěli (jak dospělí, tak i mládež a děti,) a co proto sami mohou udělat. Jedna z obyvatel se nabídla, že s rozhovory pomůže realizovat. Během prosince 2011 bylo uskutečněno osm rozhovorů, jejichž výstupy byly zpracované. Obyvatelé s nimi byli následně seznámeni na schůzce obyvatel. V období od ledna do dubna byly provedeny další čtyři rozhovory.

Výstupy z dotazování obyvatel „horní“ části Liščiny:

- více informovanosti o službách a aktivitách o.s. Vzájemného soužití
- vybudování komunitního centra, dětského hřiště
- více terénních pracovníků
- obyvatelé jsou ochotni se zapojit do organizace akcí, pomáhat při aktivitách s dětmi v komunitním centru

Na základě těchto zjištění začaly být některé výstupy realizovány v praxi:

- společné posezení pro dospělé spojené s diskotékou v prostorách komunitního centra
- pomoc při organizování dětského dne – zajištění občerstvení, pomoc při programu
- slavnostní otevření sportovního plácku – obyvatelé se zapojili do organizace a samotného programu, který byl připraven nejen pro děti, ale také pro dospělé – fotbalový turnaj pro dospělé, turnaj ve vybíjené
- předání informačních letáků na „horní“ Liščině
- první společná komunitní akce na „horní“ Liščině – dětský karneval
- organizace a uskutečnění další společné komunitní akce „Májový táborák“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Od začátku roku 2012 opět probíhají rozhovory s obyvateli „horní“ částí Liščiny, které realizuje sociální pracovnice. Obyvatelka od nového roku odmítla pomáhat s rozhovory, protože lidé ji v zimním období nechtěli pouštět do bytů a venku rozhovory nebylo možné uskutečňovat. Na jaře byla obyvatelka znovu dotázána, zda by se opět chtěla zapojit do rozhovorů jako tazatelka, ale toto odmítla z důvodu, že se všichni obyvatelé na ni pak obracejí se svými problémy. Se sdružením chce spolupracovat jen na organizaci komunitních akcí.

Od března se začaly opět realizovat rozhovory s obyvateli „dolní“ části Liščiny, které se zaměřují na to, co by obyvatele chtěli změnit, aby byl život v lokalitě kvalitnější. Vzhledem k tomu, že se rozhovory nějakou dobu neuskutečňovaly, tak jsme předpokládali, že lidé budou mít jiné potřeby, které by se daly zrealizovat. Z rozhovorů ale vyplynulo, že obyvatelé jsou v „dolní části“ lokality spokojeni, nic, co by nyní přispělo ke zkvalitnění jejich života v lokalitě, je nenapadá.

4. Zkušenosti z realizace participačního akčního výzkumu v lokalitě

Zárubek

4.1. První pokusy participačního akčního výzkumu – jeho zaměření

Smyslem participačního akčního výzkumu v lokalitě Zárubek, bylo zapojit jak obyvatele lokality do tohoto výzkumu, tak i pracovníky Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, stmelit komunitu, aby se společně zapojili do zvelebování lokality a jednotlivých domů. Zároveň se i zvažovalo, zda by byl větším přínosem pro lokalitu kvantitativní výzkum či kvalitativní. Co by bylo efektivnější vzhledem k problematice, celkovému charakteru a dosavadní práci v lokalitě. Vzhledem k výše uvedenému bylo rozhodnuto o kvalitativní verzi výzkumu prováděného formou řízeného rozhovoru. Výstupy pak byly zpracovány formou kazuistik jednotlivých domů.

4.2. Sestavení skupiny

Monitoringem bylo zjištěno, že obyvatelé mají rozdílné potřeby v jednotlivých domech, jsou různorodých zájmů nebo vzájemně se nesnesou (obyvatelé jsou členy různých rodových klanů). Proto bylo nutné vytvořit pracovní skupiny zvlášť po jednotlivých domech.

Postupně v jednotlivých domech na Zárubecké 4, Zárubecká 6 a Počáteční 1 probíhaly schůzky obyvatel, na nichž se vysvětloval smysl a účel tohoto výzkumu. Po dlouhodobém působení a motivaci obyvatel se těchto schůzek začínaly účastnit i ženy, což zde dosud nebylo zvykem. Při rozhovorech mi svou neúčast zdůvodňovaly: „co by tam dělaly, když jsou tam muži“.

Ženy na schůzkách reagovaly klidněji, byly schopny navrhnout řešení. Muži se vyjadřovali kategoricky, bouřlivěji a nekompromisně. Obyvatelé si na schůzkách zvolili svého zástupce pro jednání s majitelem domů nebo při jednání na úřadě. Vybraní lídři se projevovali svou aktivitou, měli zájem na pořádku v domě. Mezi další vlastnosti, proč si je obyvatelé zvolili, byly: nápaditost, čínorodost, temperament, zručnost, dovedli ovlivnit i nabudit ostatní, zároveň patřili mezi původní obyvatele a působili autoritativně i na ostatní obyvatele v lokalitě.

Koncem roku 2009 byly vytvořeny pracovní skupiny v domech Počáteční 1, Zárubecká 4, Zárubecká 6. Sepsaly se problémy v jednotlivých domech i nutné opravy, informace byly předány zástupci majitele domů. Společně se dohodlo, kdy a jak se dané problémy budou řešit. Obyvatelé domů mají hlavně zájem o zvelebení prostranství okolo domů a interiérů domů, přejí si, aby ostatní nájemníci vedli své děti k pořádku a neničili společné prostory.

V domě na Zárubecké 6 se nepodařilo pracovní skupinu udržet delší dobu v činnosti, neboť se při jedné ze schůzek vyjádřila žena navrhovaného lídra, „že nechce mít problémy s „ostatními“ v lokalitě, že ví, jací jsou. Že se kvůli děckám hádat nebude.“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

4.3. Sestavení tematických okruhů otázek k řízeným rozhovorům

Po několika rozhovorech s konzultantkou, která nám pomáhala při realizaci participačního akčního výzkumu, a s ostatními pracovníky realizujícími tento výzkum v jiných lokalitách bylo rozhodnuto, že se pro lokalitu Zárubek nebude tvořit dotazník, ale připraví se tematické otázky za spoluúčasti obyvatel, podle nichž se uskuteční rozhovory na daná témata, která se zakomponují do kazuistik jednotlivých domů. Tyto rozhovory měly být anonymní, zapisovány přirozeným jazykem obyvatel tak, jak se volně vyjadřují. Z těchto rozhovorů pak budou zpracovány výstupy. Rozhovory by se měly v jednotlivých domech cyklicky opakovat. Cílem bylo zjistit potřeby v daném domě, v okolí, do čeho by se chtěli obyvatelé zapojit sami, co sami dovedou a posléze to prostřednictvím komunitní práce – komunitního rozvoje i uskutečnit.

Zpočátku se předpokládalo, že by tyto rozhovory mohla realizovat i obyvatelka z lokality, která v té době vykonávala dobrovolnickou činnost v lokalitě. Byla dotázána, zda by byla ochotna se podílet na zjišťování informací, které jsou nutné pro participační akční výzkum. Po vyslovení souhlasu tato obyvatelka byla seznámena se způsobem dotazování. Byl jí uveden názorný příklad a byla i poučena o způsobu zapisování.

(Obyvatelka obdržela leták s dvěma otázkami, které za spolupráce terénní asistentky byly vytvořeny a týkaly zlepšování prostředí v oblasti bydlení a jak by se na tomto zlepšování chtěli osobně podílet nebo se do něho zapojit místní obyvatelé).

- 1. Co si myslíte, že by se dalo zlepšit nebo vybudovat v okolí vašeho bydliště?**
- 2. Jak byste se sám na tom mohl podílet?**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Na tomto letáku byly napsány ulice s označením jednotlivých domů, k nimž měla pověřená dobrovolnice anonymně zaznamenávat názory obyvatel, aby se v případě zájmu obyvatel mohla na tyto domy zaměřit pozornost).

Z předaných informací od této obyvatelky vyplynulo, že nikdo z obyvatel nechce žádné úpravy kolem svého bydliště a nikdo se na nich nechce ani podílet. Pouze na Počáteční 1 mají obyvatelé potřebu si pozemek kolem domu oplotit. Někteří obyvatelé se domnívají, že domů v lokalitě postupně ubývá, někteří si myslí, že by se mohlo v lokalitě něco postavit a někteří dotázaní by chtěli Zárubek nejraději opustit.

Na tomto základě se dále zvažovalo, jak postavit tématické otázky, aby se zjistilo co nejvíce potřebných informací a obyvatelé byli současně i motivováni ke zvelebování svého bydlení.

Průběžným monitoringem v lokalitě bylo zjištěno, že do zlepšování kvality bydlení mají zájem se zapojit pouze obyvatelé Počáteční 1, Zárubecké 4 a Zárubecké 6. Ostatní obyvatelé domů zájem o opravy ani o zvelebování svých domů nebo okolí nejevili zájem.

Neboť bylo třeba zapojit a stmelit celou lokalitu, dohodla se spolupráce s místním Nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež. Dotazovány byly i děti i mládež - jak by si představovaly své bydlení. Děti na toto téma kreslily obrázky, z nichž vyplynulo, že by chtěly bydlet v pěkném prostředí bez odpadků, v domech se záhony s květin a chtěly by i pěknější Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

Na základě tohoto zjištění byly vytvořeny následující otázky, pomocí nichž pověřená pracovnice v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež prováděla rozhovory s dětmi a mládeží.

1. Co byste si přáli v komunitním centru změnit?
2. Jakých akcí byste si přáli být účastni?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

3. Které aktivity v komunitním centru vám chybí?

4. Co dále byste si přáli?

Z výstupů, které byly společně vyhodnoceny i s pracovníky Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež vyplynulo, že děti by uvítaly větší prostory v této sociální službě, více her a výletů, pěknější prostředí kolem a hřiště, na němž by mohly provozovat své hry.

4.4. Tématické otázky pro jednotlivé kazuistiky domů

Na základě diskuze s konzultantkou byly upřesněny otázky pro jednotlivé kazuistiky domů. Tyto tématické otázky byly formou rozhovorů s obyvateli vybraných domů postupně zpracovány do výstupů participačního akčního výzkumu realizovaného v lokalitě Zárubek.

Jaké je Vaše pohlaví?

Jaký je Váš věk?

Jak dlouho na Zárubku žijete?

Jak se Vám ve Vašem domě bydlí?

Pokud jste v domě spokojen, pak s čím nejvíce?

Pokud nejste spokojen, uveďte, co se Vám nelíbí?

Co se ve Vašem domě změnilo za posledního ½ roku?

Jak k této změně došlo?

Na čem jste se z toho podíleli Vy?

Stálo Vám to za to?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Jaká byla spolupráce s ostatními sousedy?

Co bylo na této spolupráci dobré?

V čem byl podle Vás problém, proč se nepodařilo spolupracovat?

Myslíte si, že můžete přiložením rukou k dílu ovlivnit stav domu?

Co byste ještě chtěli změnit?

Chtěli byste se sami podílet na dalších změnách v místě svého bydliště?

-Pokud ano, tak jak?

-Pokud ne, tak proč?

-Pokud byste se na těchto změnách chtěli podílet, co byste mohli dělat Vy?

4.5. Zpracování výstupů

Řízené rozhovory se začaly nejdříve uskutečňovat v domech, kde obyvatelé projevovali zájem o zvelebování svých domů nebo měli časový prostor pro tyto rozhovory.

Zárubecká 6

Odpovídali jeden muž a žena ve věku 17 a 45 let, bydlí v lokalitě sedmnáct a dvacet let. Uváděli, že v domě se jim žije špatně nebo nic moc. Pokud jsou v domě spokojeni, tak se sousedy. Nelíbí se jim byt, dům, okolí, protože v lokalitě nic není nebo že se majitel domů o tyto domy nestará. Respondenti dále sdělují, že v domě se za posledního půl roku nic nezměnilo, že co neudělají sami, to není. Okolí i interiéry domu si uklízejí sami. Domnívají se, že se sousedy je dobrá spolupráce, protože se shodnou a rozumějí si. Vzájemně jsou přístupní domluvě. Na základě pozitivních změn v jiných lokalitách (Liščina, Kunčičky) si myslí, že samotní obyvatelé zde moc nezmůžou, pokud majitel nevloží do domů

peníze. Obyvatelé si přejí, aby se změnili hlavně lidé, aby se snížily počty psů v domech, kteří všude dělají nepořádek. Domnívají se, že cokoli udělají, děti z okolních domů to stejně všechno zničí.

Šenovská 65

Odpovídala jedna žena ve věku 23 let, na Zárubku žije 2 roky. V domě se jí bydlí dobře, není spokojená s venkovním prostředím. V bytě si nájemníci všechno opravují sami, protože se nechťejí stydět za to, v jakém prostředí bydlí. V domě se za posledního ½ roku nezměnilo nic. Respondentka pomáhá s úklidem, „nechce se stydět za to, kde žije a má tady své děti“. Spolupráci se sousedy označuje jako dobrou, protože vždy záleží na domluvě a ostatní nemají námítky. Na spolupráci se sousedy vidí jako dobré to, že se ostatní vždy připojí. Respondentka si myslí, že přiložením rukou k dílu, se může stav domu zlepšit. Uvádí, že by se 100% chtěla podílet na změnách. Myslí si, že příčinou nepořádku jsou cizí děti, které si na dvorku hrají a které nikdo neusměrní.

Šenovská 46

Odpovídala jedna žena ve věku 54 let, která žije na Zárubku 29 let. V domě je spokojená, uvádí, že je tam klid a nejsou tam špatné byty. V domě se za posledního ½ roku nic nezměnilo, je to pořád stejné. Vzpomíná na staré časy, které hodnotí dobře. Myslí si, že problém je v lenosti obyvatel a neukázněnosti dětí. Domnívá se, že stav domu se příliš nedá změnit - už je to nanic. Okolí domu by však bylo dobré, kdyby se změnilo. Byla by ochotna se podílet na dalších změnách v místě svého bydliště, podílela by se hlavně úklidem kolem domu.

Zárubecká 16

Odpovídali jeden muž a jedna žena ve věku 26 a 50 let, na Zárubku žijí 1 a 15 let. V domě se jim spolupracuje dobře, zvláště při akcích. Nelíbí se jim úklid kolem domu. Za posledního ½ roku se nic v domě nezměnilo. Myslí si, že je větší nepořádek u popelnic, a to důsledkem nedostatečného počtu kontejnerů. Podílejí se na úklidu, který jim stojí zato. Spolupráci se sousedy hodnotí různě - někdo pomáhá, někdo ne. Spolupráce přispěla k lepším vztahům. Myslí si, že příčinou nespolečné práce je lenost. Jeden z respondentů se domnívá, že mohou přiložením rukou k dílu ovlivnit stav domu. Druhý

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

si myslí, že se nedá nic změnit. Jsou ochotni se osobně podílet na dalších změnách v místě bydliště, malováním, myslí si že by bylo dobré navrhnout v domě schůzku obyvatel.

Zjištěné výsledky postupně realizovaných výstupů z rozhovorů byly průběžně zapracovány do Lokálního zpravodajství a obyvatelé s nimi byli seznamováni.

4.6. Práce s výstupy

Na základě výstupů byli osloveni aktivní obyvatelé jednotlivých domů, ve kterých byly svolávány schůzky obyvatel. Na schůzkách se vytřídily problémy, které chtěli obyvatelé v domě řešit, a rozdělily se úkoly. Některých schůzek se účastnil i zástupce majitele domu RK Trimex. Obyvatelé průběžně dle společné dohody prováděli postupně opravy interiéru svých domů a zástupce majitele domů tyto opravy financoval.

Tímto způsobem obyvatelé **Zárubecké 4** si opravili vchodové dveře, vyklidili sklepy a došlo k nastartování prací v domě, které vedly ke zvelebení interiéru domu i jeho okolí.

Obyvatelé domu na **Počáteční 1** se rovněž po zorganizované schůzce obyvatel dohodli pokračovat v již v započatých pracích na interiéru domu a zvelebování jeho okolí. Byly upřesněny další potřeby nájemníků v domě, mezi něž patří oprava fasády na pavlači, vytvoření letního posezení na dvorku, oplocení pozemku, oprava střechy. Obyvatelé v tomto domě si již sami rozdělili jednotlivé úkoly a zodpovědnost za jejich provedení.

Dále došlo k vyjednávání pronájmu části pozemku za Nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež, jehož záměrem bylo oplocení a sloužil by pro sportovní a volnočasové aktivity dětí a mládeže v lokalitě. V létě 2010 došlo k realizaci výstupu dětí a mládeže - k budování dětského koutku prostřednictvím vlastních zdrojů v komunitě. Došlo k jeho ohraničení pomocí automobilových gum,

kteřé měly být recyklovány. Tyto gumy obyvatelé lokality společně s pracovníky NZDM dětmi a mládeží usadili do země. Byly svázány dráty k sobě a děti je natřely zdravotně nezávadnými barvami. Tento plot z gum byl pestrý, působil velmi pěkně v šedi domů a děti ho používaly i místo prolézaček. Součástí bylo i ohniště z cihel a kamenů, které vytvořily děti. V prostoru dětského plácku se v létě konal dětský den, do jehož organizace byli zapojeni místní obyvatelé. Tento dětský plácek se však podařilo udržet pouze do podzimu roku 2011. Byl pro nedostatek zájmu ze strany obyvatel postupně rozebrán a ohniště bylo zničeno. Mládež a děti jsou demotivováni, domnívají se, že nemá smysl něco v lokalitě budovat.

Na podzim roku 2012 se nájemníci domu **Šenovská 65** vzájemně dohodli, že opraví fasádu na domě a oplotí si pozemek ze zadní strany domu, kde se na dvorku všichni setkávají. Někteří z nájemníků se sami složili na fasádní barvy. Postupně opravili fasádu domu. Obyvatelé se rozhodli, že obstarají dostupný materiál k oplocení pozemku za domem. Využili pletiva a dřevěných latěk k postavení provizorního plotu, kterým zabránili zabíhání cizích psů do dvorku a roznášení smetí. Do oploceného dvorku nechodí také děti z ostatních domů, které tam rozhazovaly odpad. Popelnice před tímto domem jsou vzorně srovnané a kolem nich je také uklizeno. Nájemníci jsou spokojeni s viditelnou změnou. Ženám se také snadněji udržuje pořádek kolem domu.

V domě na **Zárubecké 16** byla dohodnuta dobrovolnická služba dvou nájemnic v domě. Tyto obyvatelky spolupracovaly s NZDM, kde s dětmi prováděly dobrovolnickou službu. Společně s pracovníky NZDM vedly, motivovaly a zapojovaly děti do úklidu a pořádku v prostorách i kolem NZDM. Prostranství kolem domu bylo viditelně lepší a zlepšila se i spolupráce s těmito nájemníky.

4.7. Další práce

Průběžně byly realizovány další rozhovory s obyvateli domu, uskutečňovány další výstupy a na jejich základě se v rámci komunitní činnosti řešily zjištěné problémy obyvatel domu.

Např.

Šenovská 69

Odpovídali jeden muž a žena ve věku 50 a 20 let, bydlí v lokalitě dvacet let. V domě se jim žije špatně. Sdělují, že ostatní nejsou dobří, že se v domě nemůže nic říct, že všichni jsou rodina. Obyvatelé nejsou spokojeni s nepořádkem, hlukem v domě. Přestože úřad dělal opravy v bytě a kolem domu, není to však k ničemu, protože děti rozhazují nepořádek a rodiče nemají o ně zájem. K opravám v bytě a domě došlo po několikanásobných návštěvách jednoho z obyvatel na úřadě, pořád se na úřad telefonovalo. Syn respondenty chodil neustále na úřad opravy hlásit. Obyvatelka sděluje, že to stálo za to, jen podlahy jsou ještě shnilé a plíseň je všude v bytě. Spolupráce s ostatními sousedy nebyla žádná, nedařilo se spolupracovat. Oslovení obyvatelé se domnívají, že přiložením rukou k dílu se dá stav domu zlepšit, ale v jejich domě ne. Na otázku, co by chtěli změnit, zněla odpověď: „vyměnit sousedy a ať se starají a věnují víc dětem a aby to tady bylo ohrazené jako dřív, pak by to šlo“.

Na změnách by se někteří chtěli podílet – zejména udržováním čistoty na dvoře.

Zárubecká 18

Na tématické otázky odpovídali: jeden muž a tři ženy, ve věku 31, 35, 36 a 38 let, respondenti žijí v lokalitě 8,3,30 let a 2 měsíce. Dvěma obyvatelům se v domě žije dobře a dvěma špatně. Někteří nejsou spokojeni s ničím, jeden je spokojen s lidmi a jeden s většími prostory pro děti a vlastním bydlením v nájmu. Nejsou spokojeni se shnilými okny, špatnou izolací domu, chybějícím zateplením. Dále uvádějí, že je vše zničené, staré, špatné komíny, plíseň. Ně kterým se nelíbí fasáda na domě, okna. Obyvatelé sdělují, že není v bytě elektřina, v jednom pokoji je okno špatně nasazené, rodina nemůže tento byt obývat. Za posledního půl roku si obyvatelé svépomocí opravili chodbu, kterou si vymalovali a vyzdobili, natřeli zábradlí v domě a vchodové dveře od jednotlivých bytů nebo si je sami nechali vyměnit. Opravili si domovní dveře, vyměnili zámek s koulí, dům se začíná zamykat. Dále si obyvatelé vyčistili a vyklidili sklepy v domě. Ke změně došlo tím, že se společně sešli a domluvili na společných opravách v domě. Nájemníci se byli schopni domluvit. Respondenti i ostatní obyvatelé

domu včetně dětí se na všech těchto pracích osobně podíleli, zástupce majitele domu jim pouze poskytli peníze na materiál.

Obyvatelé hodnotí tuto změnu kladně. Spolupráci se sousedy hodnotí většinou respondenti jako dobrou se všemi nájemníky, jen s jednou rodinou byla spolupráce špatná. Na spolupráci byla dobrá domluva. Dále uvádějí, že bylo dobré, že nikdo nemusel za nikým chodit, dělali sami od sebe, došli vždy ke kompromisu, ženy zvolily barvu na chodbu.

Dva respondenti uváděli jako příčinu, proč se jim nepodařilo spolupracovat s jednou rodinou – nezájem, nechuť k práci, lenivost nebo nevědí, co by ještě uvedli. Všichni dotázaní se domnívají, že přiložením rukou k dílu mohou ovlivnit stav domu. Další změny, které by mohly být realizovány: sklepy dát do pořádku, půdní prostory, uvědomují si, že nejdříve se musí vyřešit problematika komínů. Někteří dále chtějí, aby světla na chodbě svítily. Další si myslí, že by se měla udělat celá rekonstrukce domu, případně dát venku dvůr do pořádku, prostředí kolem domu, drobný štěrka na cestu. Skoro všichni by se chtěli sami podílet na dalších změnách v místě svého bydliště. Dělali by práce, které by byly třeba na bytě nebo na domě. Na všem, co se bude potřebovat, budou nápomocni. Většinou respondenti uvádějí, že by mohli dělat zednické, malířské práce, úklid apod.

Zárubecká 8

Odpovídala jedna žena ve věku 54 let, která žije na Zárubku 15 let.

Uvádí, že se jí v domě žije špatně, jen koupelna by tak ušla. Respondentka uvádí, že se jí nelíbí plíseň v bytě, zašlá okna, že už jsou staré, prší do „baráku a všude teče“. Za posledního ½ roku pracovníci RK Trimex opravili střechu a staré zásuvky. Ke změně došlo tím způsobem, že respondentka „tam stále chodila a urgovala“. Uvádí: „Podílela jsem se jen tím, že jsem to platila“. Obyvatelka si myslí, že to stálo za to, protože rozvody elektřiny byly už staré. Ostatní sousedé spolupracovali jen na úklidu. Domnívá se, že na spolupráci bylo dobré to, že se všichni domluvili. Dále uvádí: „Nepodařilo se spolupracovat, protože oni nebyli zvyklí předešlé roky dělat si čisto v baráku, nebyli naučení pořádku“. Myslí si, že přiložením rukou k dílu, může ovlivnit stav domu. Na dotaz, co by ještě chtěla

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

změnit, odpovídá: „ať se dveře zamykají, ať se svítí na chodbě a sklepy dát do pořádku“. Chtěla by se sama podílet na změnách svého bydliště tím, že by pomohla, byla by ochotna jít do toho. Domnívá se, že oni by vymalovali (myslí ostatní nájemníky), vynesli by nepořádek ze sklepa, ona by uklízela po malování chodeb.

Zárubecká 6

Odpovídal jeden muž ve věku 58 let, který žije na Zárubku již 30 let. Tvrdí, že se mu v domě bydlí dobře. Nejvíce je spokojen v domě s prostornými byty. Na otázku, s čím není spokojen, odpovídá, že to vidím sama, „s tím topením ne? Každé ráno topit, člověk už by chtěl mít pokoj“. Chtěl by ústřední topení. Za posledního ½ roku se v domě nezměnilo nic. Myslí si, že přiložením rukou k dílu, by se mohl ovlivnit stav domu, a to určitě. Chtěli by ty chodby ještě vymalovat. Chtěl by se sám podílet na dalších změnách v místě svého bydliště. Říká, že už uklízí. Dělá vše, co může.

Zárubecká 2

Řízeného rozhovoru pomocí připravených otázek se zúčastnili dva respondenti, jeden muž a jedna žena, ve věku 22 a 44 let, žijící v lokalitě Zárubek tři a sedm let.

V domě se jim bydlí špatně, protože je v něm zima, musí se topit a jsou nemocní. Spokojeni nejsou s ničím, pokud ano, tak protože se starají. Nelíbí se jim topení, o dřevo se musejí starat, protože není, vše si musejí pořizovat na vlastní náklady. V domě se nezměnilo za posledního ½ roku nic. Spolupráce se sousedy není žádná. Jako důvod, proč se nepodařilo se sousedy spolupracovat, uvádí, že se v domě fetuje, chybí okna u sklepů - dřevo a uhlí obyvatelce ukradli nebo nemá kontejnery. Respondenti si myslí, že přidáním rukou k dílu, sama stav domu neovlivní nebo nerozumí otázce a nedokáží odpovědět. Změnit nechtějí nic, chtějí odejít odtud pryč, děti jsou stále nemocné nebo neví, co by měli změnit. Na změnách v místě svého bydliště se podílet nechtějí, uvádějí, že jsou tu staré „baráky“, mokré zdi i omítky. Na další otázky respondenti krčí rameny a neví, jak nebo co by odpověděli.

Šenovská 46 (tento rozhovor se uskutečnil opět po 6 měsících, kdy se vyměnili nájemníci domu)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Řízeného rozhovoru pomocí připravených otázek se zúčastnili tři respondenti, dva muži a jedna žena, ve věku 58, 38 a 32 let, žijící v lokalitě Zárubek 40,15let a 4 měsíce.

Obyvatelé uvádějí, že se jim v domě zatím žije dobře, docela dobře nebo vynikající. Někteří uvádějí jako důvod, že v domě jsou větší prostory, klid nebo se sousedy. Důvod proč nejsou spokojeni, uvádějí: zimu v baráku, špatné a vysklené okna, souseda, který nechce vytírat, uklízet nepořádek, který si sám vytvořil. Jeden obyvatel uvádí, že nemůže hodnotit ani kritizovat. Jeden obyvatel se domnívá, že v domě je trochu lepší úklid i venku, jeden si myslí, že se nezměnilo nic a jeden si myslí, že je větší teplo, protože je jaro. Domnívají se, že ke změně došlo tím, že sami udržují trochu čistotu, aby to v domě vypadalo. Někteří se podíleli na změně tím, že pomáhali malovat. Domnívají se, že jim to stálo za to „kvůli děckám, aby bylo čisto“. Spolupráci se sousedy dotázaní uvádějí jako dobrou, případně že se daří spolupracovat s jejich rodinou. Jeden respondent to nedokáže posoudit. Na spolupráci uvádějí, že je dobré to, že si rozumí, že je chodba trochu opravená, že ji maloval švagr, který tam bydlí 4 měsíce, je upravený dvorek. Nepodařilo se spolupracovat jen s jedním sousedem, který uvádí, že děti nemá nebo každý si hledí svého, každý se stará o své. Respondenti se také domnívají, že mohou ovlivnit stav svého domu, pokud by se snažil každý. Chtěli by změnit zásuvky, světla ve sklepě, venkovní dveře, vymalovat chodby, komíny opravit, kolem domu jsou odkryté kanály, chybí chodník.

Na dalších změnách by se určitě chtěli podílet, pokud by uměli, aby to v domě nějak vypadalo, protože „chodí tu lidi“. Dokázali by i s něčím pomoci. Někteří uvádějí, že by dokázali kromě „zedničiny“ udělat vše. Jedna obyvatelka uvádí, že by dokázala vymalovat. „Co by dokázala, by uměla udělat, protože se to od ostatních naučila.“

Zárubecká 8

Řízeného rozhovoru pomocí připravených tématických otázek se zúčastnil jeden muž a dvě ženy ve věku 46,50 a 26 let. V lokalitě bydlí 5, 15 a 6 let.

Všem dotázaným se v domě bydlí špatně nebo ne moc dobře, někteří se chtějí odstěhovat, trápí je nepořádek kolem domu. V domě nejsou spokojeni s ničím. Respondenti uvádějí, že se jim nelíbí vztahy mezi lidmi, nepořádek kolem, hlavně za domem. Obyvatelé sdělují, že v domě se nezměnilo za

půl roku nic. Dotázaní se podílejí hlavně na úklidu kolem domu. Jeden z obyvatel uvádí, že se se svým sousedem podíleli na zakrývaní kanálů, kdysi na opravách chodby a vlastního bytu, kde bydlí dosud. Také se svým sousedem si postavili „uzák“ a kryté venkovní posezení. Respondenti uvádějí, že hlavně uklízejí kolem domu.

Uklízení obyvatelům stojí za to, jinak jak uvádějí, by shnili. Spolupráce s ostatními sousedy se nedařila, protože nikdo nechce spolupracovat. Respondenti uvádějí „že jsou líní nebo se tu fetuje“. Obyvatelé se domnívají, že mohou ovlivnit stav domu ale v jiné lokalitě, domnívají se, že stav tohoto domu ovlivnit nemohou. Respondenti by se chtěli podílet na změnách v místě svého bydliště, ale pokud by bylo v jiné lokalitě. Chtěli by změnit lokalitu a hlavně lidi. Domnívají se, že by měli uklízet všichni, někteří se domnívají, že v lokalitě Zárubek se uklízet nedá.

Na základě těchto zjištění byly realizovány aktivity v rámci komunitní práce, např.: po předchozích rozhovorech s nájemníky domu na **Šenovské 69**, obyvatelé došli ke shodě, že jednou z příčin nepořádku na dvorku jsou shnilé kůlny po původních obyvatelích lokality. Tyto kůlny již byly v rozpadajícím stavu. Psi, kteří pobíhají, kolem nich nepořádek roznášeli po dvoře. Na žádost obyvatel byla vyjednána s vedením městského úřadu Slezská Ostrava pomoc při likvidaci těchto šop. V průběhu měsíce byly přistaveny tři kontejnery a obyvatelé kůlny postupně svépomocně likvidovali. Zbývá už jen dvorek řádně vyčistit a upravit.

I obyvatelé domu **Zárubecká 18** byli motivováni a aktivizováni průběžnými rozhovory, postupnými změnami v lokalitě i příkladem dobré praxe okolních domů a dohodli se společně opravit a natřít vchodové dveře. Vyměnili zámek s koulí, aby se zabránilo vnikání cizích dětí do domu. Tyto děti byly příčinou nesvárů v lokalitě. Nájemníci viděli přínos tohoto kroku a dohodli se na tom, že si opraví a vymalují chodbu v domě. Jednatel RK Trimex viděl snahu obyvatel v domě o lepší způsob bydlení. Za finanční podpory RK Trimex obyvatelé si zakoupili fasádní barvu a materiál na opravu chodby. O víkendech si svépomocí chodbu opravili, vymalovali, umístili poštovní schránky na dveře, děti chodbu vyzdobili obrázky, květinami, ženy ušily a pověsily záclonu na okno v chodbě.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Nájemníci v domech jsou hrdi na výsledky své práce a jednatel RK Trimex se stal vstřícnějším k těmto nájemníkům.

Překvapivým zjištěním bylo, že v domech, jejichž obyvatelé se jeví zpočátku jako pasivní, došlo k nejviditelnějším změnám. Po výměně (odstěhování nájemníků v domě) se změnil i vzhled jednotlivých bytů i interiérů domů.

Jako pozitivní zkušenost z realizace bylo, že obyvatelé domů, o nichž se pracovnice domnívala, že nebudou nakloněni výzkumu (Šenovská 46), byli překvapivě ochotni a vstřícní k rozhovorům a chtěli hledat řešení svých problémů. A nájemníci domů, kteří byli v průběhu několika let pasivní a o žádné opravy neměli zájem, se aktivně zapojili do naplňování výstupů - zvelebování domů i jejich okolí (Šenovská 65, Zárubecská 18). Během realizovaného výzkumu došlo k většímu sblížení pracovníka s obyvateli i pracovníkova vzhledu do problémů. Obyvatelé vidí pěkné výsledky své práce, jsou na ně hrdí, zvláště pokud sklídí pochvalu nebo následují jejich dobrý příklad z praxe i další z obyvatel v lokalitě.

Problémem je udržitelnost výsledků práce samotných obyvatel, což je mnohdy demotivující.

Protože se participační akční výzkum v lokalitě Zárubek **osvědčil**, bude vhodné v tomto způsobu zjišťování potřeb obyvatel pokračovat i nadále. Záměrem je oslovovat a motivovat nájemníky i ostatních domů, kteří působili dosud dojem pasivity. Budou přeformulovány a upraveny otázky k řízení rozhovorů.

5. Shrnutí

Právě jste se dostali na závěr naší brožurky, v níž jsme Vás, milí čtenáři, chtěli seznámit s participačním akčním výzkumem a s tím, jak jsme ho realizovali v průběhu období červen 2009 – červen 2012 v rámci projektu Dialogem ke změně podpořeného z ESF z OP LZZ a státního rozpočtu České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Na začátku realizace jsme se museli naučit teorii participačního akčního výzkumu a postupně ji aplikovat v praxi. Setkávali jsme se s problémy, ať už se jedná o nezáměr obyvatel komunit, kde byl participační akční výzkum realizován, o dotazování, o rozhovory, o vyplňování dotazníků, o nalezení schopného obyvatele, který by se na výzkumu podílel v roli tazatele, o nemožnost vytvoření místních skupinek, které by participační akční výzkum realizovali apod. I přes tyto překážky se nám podařilo vždy najít cestičku, jak v participačním akčním výzkumu pokračovat, jakým směrem ho dále posunout. Velkou oporou nám při tom byla konzultantka Alice Gojová z Ostravské univerzity, za což ji na tomto místě ještě jednou děkujeme.

Participační akční výzkum jsme realizovali ve třech lokalitách – Hrušov, Liščina a Zárubek. Ve dvou případech byl koncipován kvantitativně jako dotazníkové šetření prostřednictvím rozhovorů, v jednom případě kvalitativně formou řízených rozhovorů s cílem vypracovat kazuistiky jednotlivých domů. Ve všech lokalitách se nám podařilo participační akční výzkum realizovat včetně aplikace výstupů z nich do praxe (např. zapojení místních lidí na Liščině do organizace komunitních akcí, pořádání akcí pro dospělé, přizpůsobení náplně aktivit a činností Nízkoprahového centra pro děti a mládež v Hrušově přáním místních, uzpůsobení provozní doby a úředních hodin potřebám místních, realizace svépomocných oprav a úprav domů a jejich okolí na Zárubku.

Osvědčilo se nám, že zjišťování potřeb a možností obyvatel lokality je tímto způsobem velmi vhodné pro přípravu a realizaci komunitní práce- komunitního rozvoje v jednotlivých lokalitách. Výsledky realizovaných participačních akčních výzkumů jsme využili a využíváme pro nasměrování činností v rámci komunitní práce v lokalitách Hrušov, Liščina a Zárubek.